

GUARANI ÑE'Ë

LENGUA, LITERATURA Y SUS TECNOLOGÍAS – NIVEL MEDIO

Guaraní Ñe'ë Mbohapyha

Mbo'ehao:

Temimbo'e:

Arange://.....

Mbo'ehára:

Mbo'epyrã Aty:

- ✓ Oikũmbýta ohendúva

Mbo'epyrã:

- ✓ Mombe'upy: "Ka'a"

Mba'aporã

1. Ñepyrũrã

1.1 Eñemandu'a mbo'epy oñeme'ëva'ekue ambue árape ha emombarete haġuã nde kuaapy.

1.2. Ejesareko rire ta'angáre, eñomongeta nde rapichakuérandi mba'eporandu rupive, ehechakuaa mba'érepa oñeñe'ëta moñe'ërãme.

2. Tembiaporã

2.1. Ejapysaka moñe'ẽ'rã "ka'a" rehe, audio térã video rupive. Upéi ikatu emoñe'ẽjey reikotevẽramo rehechakuaa haġua mba'erehetépa oñe'ẽ.

Ka'a

Oikojeraka'e peteĩ karai ohayhuetereíva itajýra peteĩmíme. Pe mitãkuña iporã ha imarangatu, itúva hakate'yetererei hese ha ndoikuaái mba'épa oja póta ani haġua oje hu chupe mba'eve ivaíva, ha ha'e oikuaa ko yvy apére oíha heta tekove ñaña. Upévare pe karai ogueraha mombyry itajýrape okyhyjégui umi mba'e vaígui, oho avei hendive hembireko. Heta oguata rire, oike hikuái peteĩ ka'aguy tuichávape ha upépe opyta oiko haġua.

Upépe pe karai oñemitý ha sapy'ante oĩ ára ndoguerekoiha mba'eve ho'uva'erã, upéicharamo oheka ka'aguýre yva térã eíra ho'u haġua. Heta ára upéicha ohasa asy. Ko'ã mba'e nomokangýi chupekuéra ha ko'ẽ ko'érénte oñemitýve hikuái.

Peteĩ jey oġuahẽ hogapekuéra karai tujami ha he'i óga járape:

–Ikatúpa apytami ko pyhare akemi pende rógape. Omonéi chupe óga jára ha he'i itajýrape: –Tereho, che rajy, umi mba'emimi jaguerekóva ñane rembi'urã eme'ẽ ko karaípe, oiméne niko iñembyahýi.

Ha upéicha ome'ẽmba umi mba'e oguerekomíva upe karai poriahúpe. Upéi ko'ẽ rire pe karai ojekuaauka óga járape, ha'e ha'eha Ñandejára remimbou.

He'i chupe: "Ñandejára ohepyme'ẽse ndéve reñangareko porã rehe nde rajýre. Ani haġua oje hu chupe mba'eve ivaíva, ha omano'y haġua araka'eve, ajapóta chugui ka'avo. Ko ára guive ñahenóita chupe KA'A.

Heta mba'e vai ha iporãva ikatúva ko'águi ojejapo. Nde rajy araka'eve nomanomo'ái, oñekytĩmbáramo jepe hakã, heñói pyahu jeýta ha iporáveta". Ha péicha, ko mitãkuña porãgui oikoraka'e pe mba'e oje purúva heta mba'erã ha ojekuaáva opa rupi hérava KA'A.

Pedro Moliniers rembiapokue

2.2. Ehai ne'ëndy he'iséva ojeipuruháicha moñe'ërãme, ñe'ëryru rupive:

*Marangatu:

*Oñemitỹ:

*Poriahu:

*Ñandejára remimbou:

*Omano'ỹ:

*Nomokangýi:

2.3. Embohovái porandu moñe'ërã rehenduva'ekue rehegua:

* Mba'érepa túva hakate'ýeterei tajýra peteĩmíre .

*Mba'érepa ogueraha mitãkuñáme mombyry.

*Mba'éichapa oiko hikuái ka'aguýre.

*Mba'eichagua tapichápa oꝕuahẽ hogapekuéra ha mba'épa oheka.

*Mba'éichapa ojekuaauka ko'ẽ rire ogajarakuérape tapicha oꝕuahẽva'ekue.

*Nde rire pe karai ogajára, mba'épa reja'póne reñangareko haꝕua ne pehẽngue rehayhúvare.

2.4. Ehaiguy mbohovái oho porãvéva porandúre

a. Ko moñe'ërã ha'e :

* Mombe'urã

* Mombe'upy

* Mombe'ugua'u

*Morangu

ã. Mitãkuña ru:

* Omokañyse chupe * Ohayhurasas chupe * Oñangarekose hese *Oguerotĩ chupe

ch.Moñe'ërã ha'e mombe'upy:

*Yvyra ha ñana rehegua * Tembiasas rehegua * Marangatu rehegua *Tenda rehegua

2.5. Ehechakuaa mombe'upýgui ha ehai:

* Mba'e porã:

* Mba'e vai:

3. Mohu'ã

3.1. Eñomongeta nde rogaygua téra nde hapichakuéra ndive, mba'éichapa sy, túva ha pehẽnguekuéra reko ko'áã rupi oñondive ha upéi ehai mbykymi haipyvópe pe reikũmbýva térã rehecharamovéva pe oje'évagui.

Oñemohua'ãvo tembiapo, reñemomandu'ajey mba'épa hína mombe'upy, mba'épa mba'eporã ha mba'evai.

Tembiapo oĩmbávo, remoñuahẽva'erã mbo'ehárape tohepyme'ẽ ndéve.

Ikatu reñomongetajey nde rogayguakuérandi mbo'epy pyahu rehe remombareteve haña ne rembiandu ha ne rembipota.

Mandu'arã

Mombe'upy: péva hína mombe'u ohechaukáva táva arandu, katuete oñemomorã, oĩ avei jey ñanemomba'embyasyha. Mombe'upy oiko ha otytýi tavayguakuéra apytu'ũme. Ko'áva rupi ndaje ymave ojehekombo'e, oñemyesakã heta mba'e, mba'éichapa oñembojovakeva'erã oĩva guive yvy ári, mba'éicha ha mba'épa jajapova'erã ñamomorãvo ñande jeroviaha.

Mombe'upy oñemopyenda mba'e oikova'ekue ymave añetehápe, ha iñambue ohóvo oñemombe'uhápe, oñenohẽ térã oñemoĩve.

Mombe'upy ñemohenda:

- ❖ Marangatukuéra rehegua: Tupãsy Ka'akupe, San Blas
- ❖ Tembiasakue rehegua: Kurusu Bartolo, Kurusu Isabel
- ❖ Máva hembiapo tuichaitereíva rehegua: Pa'i Sume
- ❖ Tenda rehegua: Lago Ypakarai, Ykua Bolaños, Moñaikuare, Cerro Lambare

- ❖ Mymba rehegua: Kururu, Ka'i, Chahã, Urutau, Ynambu, Ypaka'a, Karáũ
- ❖ Yvyra ha ñana rehegua: Piri, Mburukuja, Yrupẽ, Ka'a, Avati.

Ohechakuaa ikuaapy ijehegui

Ñehendukuaa rupive	Héẽ	Nahániri
Ombohovái porã porandu ojejapóva moñe'ẽrã ohenduva'ekuére.		
Omombe'ukuaa mba'erehetépa oñe'ẽ mombe'upy ohenduva'ekue.		
Ombojoavy mba'evai ha mba'eporã mombe'upýgui.		

Jeporekaha:

- ✓ ALG, A. d. (2018). Guaraní Ñe'êtekuaa. Asunción: Servilibro.
- ✓ MEC. (2014). Programa de Estudios 3° año, NM. Asunción.
- ✓ MEC. (2021). ORIENTACIONES PARA LA PRODUCCIÓN DE RECURSOS EDUCATIVOS. Asunción.
- ✓ Lengua Guaraní Actual. Editorial ARAMI. 2003.
- ✓ **Ta'ãnga oñeguehẽ:**
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Faprendizaje.mec.edu.py>
- gui

Elaborado por	Corregido por	Verificado por	Aprobado por
Lic. Aidee Aguilar	Lic. Rosalina González	Lic. Blanca C. Méndez	Lic. Mariano Lezcano

